

รายการ ร้อยเรื่องเมืองไทย

สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา & คณะอนุกรรมการฝ่ายข้อมูล

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ถนนอุทองใน เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

โทร. ๐-๒๒๕๔-๒๐๗๐-๗๓

เรื่อง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กับการศึกษาไทย
เรียบเรียงโดย นายสุริยา ช้องเสนาะ วิทยากรชำนาญการ
กลุ่มงานบริการวิชาการ ๓ สำนักวิชาการ
ออกอากาศ พฤศจิกายน ๒๕๕๙

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่แสดงถึงพระราชปณิธาน และน้ำพระทัยอันมุ่งมั่นของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยมีพระราชประสงค์ให้คนไทย ได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน ดังต่อไปนี้ “เจ้านายราชตระกูล ตั้งแต่ลูกฉันเป็นต้นลงไป ตลอดจนถึงราษฎรที่ต่ำที่สุด จะให้ได้มีโอกาสเล่าเรียนได้เสมอกัน ไม่ว่าเจ้า ว่าขุนนาง ว่าไพร่ เพราะฉะนั้น จึงขอบอก ได้ว่าการเล่าเรียนในบ้านเมืองเรา นี้ จะเป็นข้อสำคัญที่หนึ่ง ซึ่งฉันจะอุตส่าห์จัดขึ้นให้เจริญให้จงได้”

พระองค์ทรงเห็นความสำคัญของการศึกษา และทรงจัดตั้งโรงเรียนหลวงขึ้นในพระบรมมหาราชวัง โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อการเรียนการสอนการฝึกหัดกุลบุตรของบรรดาพระบรมวงศานุวงศ์ และขุนนางชั้นสูงที่ถวายตัวเพื่อรับราชการ โดยเป็นโรงเรียนที่มีระบบแบบแผนทันสมัย คือ มีสถานที่ศึกษา เล่าเรียนที่จัดไว้โดยเฉพาะ มีหลักสูตรการศึกษา มีครูสอนตามเวลาที่กำหนด หลังจากนั้นเมื่อนักเรียน อ่านเขียนภาษาไทยได้แล้ว ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโรงเรียนสอนภาษาอังกฤษขึ้นที่ตึกพิมานชัยศรี และได้ย้าย ออกไปอยู่ที่พระราชวังฝั่งธนบุรี ใน พ.ศ. ๒๔๒๒ โดยมีศาสตราจารย์ เอส จี แมคฟาร์แลนด์ เป็นอาจารย์ ใหญ่ ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๒๕ ได้จัดตั้งโรงเรียนนายทหารมหาดเล็กขึ้นสำหรับฝึกสอนผู้ที่จะเป็นนายทหาร ของกรมทหารมหาดเล็ก ซึ่งต่อมาเมื่อมีนักเรียนมากขึ้นทำให้ห้องเรียนของโรงเรียนมีไม่เพียงพอ พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าดิศวรกุมาร จึงได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานพระตำหนักสวนกุหลาบ ซึ่งเป็นพระตำหนักเดิมก่อนขึ้นครองราชย์ อยู่ทางด้านตะวันออกเฉียงใต้ของพระบรมมหาราชวัง เป็นที่ตั้งแห่งใหม่ของโรงเรียน โรงเรียนนี้จึงได้ชื่อว่า โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ

สำหรับการศึกษาที่จัดให้ประชาชนทั่วไปนั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าดิศวรกุมาร จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับประเพณีดั้งเดิม คือ การจัดตั้ง โรงเรียนขึ้นในวัด เนื่องจากแต่เดิมประชาชนส่งบุตรหลานไปเล่าเรียนตามวัดต่าง ๆ โดยมีพระเป็นครูผู้สอน ดังนั้น จึงได้อาศัยสถานที่และอาศัยนิมนต์พระเป็นครูผู้สอนต่อไป โดยโรงเรียนสำหรับประชาชนแห่งแรก คือ โรงเรียนวัดมหรณพาราม ตำบลเสาชิงช้า อำเภอพระนคร แล้วได้ขยายตัวไปยังพระอารามต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว ทั้งในพระนครและภูมิภาค โดยมีสมเด็จพระสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรสเป็นองค์ประธาน ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเห็นว่าการศึกษาเจริญมากขึ้น การวางระบบ การศึกษาที่ชัดเจนและมีหน่วยงานรับผิดชอบอย่างจริงจัง ดังนั้นใน พ.ศ. ๒๔๓๐ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้

จัดตั้งกรมศึกษาธิการขึ้นเพื่อจัดการเล่าเรียนทั้งหมด โดยมีการจัดระบบสอบไล่ การผลิตตำราเรียน และการจ่ายเงินเดือนครูที่เป็นพระและฆราวาส นอกจากนั้น ยังส่งพระราชโอรสและบุตรของผู้ที่ทรงใช้สอยในราชการออกไปศึกษาในยุโรปและอเมริกามากขึ้นด้วยพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ และโปรดให้มีการสอบชิงทุนเล่าเรียนหลวงที่เรียกว่า “คิงสคอลลาร์ชิป” (King's Scholarship) เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนเยาวชนทั่วไปได้ไปศึกษาเล่าเรียน และนำความรู้กลับมาพัฒนาประเทศชาติต่อไป

นอกจากนี้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งโรงเรียนวิชาซีพชั้นสูงขึ้นหลายสาขาเพื่อสร้างข้าราชการตามความต้องการของแต่ละกระทรวง เช่น โรงเรียนฝึกหัดข้าราชการพลเรือน หรือ โรงเรียนมหาดเล็ก เป็นโรงเรียนที่ตั้งขึ้นเพื่อสอนคนให้มีความรู้เพื่อเข้ารับราชการซึ่งต่อมา คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โรงเรียนนายร้อย ซึ่งต่อมาก็คือโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โรงเรียนนายเรือ โรงเรียนราชแพทยาลัย โรงเรียนสอนกฎหมาย โรงเรียนไปรษณีย์โทรเลข เป็นต้น

นับแต่นั้นเป็นต้นมา การศึกษาของไทยก็พัฒนามาโดยลำดับ และด้วยความใส่พระทัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในด้านการศึกษา ทรงมีพระราชดำริว่า การพัฒนาคนให้มีความรู้ ความสามารถ เฉลียวฉลาดเพียงอย่างเดียวมันไม่ได้ ต้องเป็นคนดีด้วย เพราะหากได้คนเก่ง แต่ขาดคุณธรรมก็อาจทำให้บ้านเมืองเสียหายได้ ดังปรากฏในพระราชหัตถเลขาถึง สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ว่า *“คนที่ไม่มีความดีเป็นเครื่องดำเนินตาม คงจะหันเหทางทุจริตโดยมาก ถ้ารู้น้อยก็โกงไม่ใคร่คล่อง ถ้าโกงไม่สนิท ถ้ารู้มาก ก็โกงคล่องขึ้น แลโกงพิสดารมากขึ้น การที่หัดให้รู้อ่านอักษรวิธี ไม่เป็นเครื่องฝึกหัดให้คนดีแลคนชั่ว”*

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณกับปวงชนชาวไทยอย่างมาก พระราชกรณียกิจของพระองค์มีมากมายนานัปการ ทรงนำความเจริญมาสู่ประเทศเพื่อพัฒนาประเทศให้ทันสมัยทัดเทียมและเป็นที่ยอมรับแก่นานาอารยประเทศ การปฏิรูปการศึกษาเป็นเรื่องที่พระองค์ให้ความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะมีความเกี่ยวข้องกับการปฏิรูปประเทศในด้านอื่น ๆ ดังนั้นคนไทยทุกคนควรจะได้ศึกษาพระราชประวัติ พระราชกรณียกิจด้านการศึกษาของพระองค์ให้ลึกซึ้ง เพื่อทำความเข้าใจถึงพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในการพัฒนาการศึกษาของไทยให้เจริญก้าวหน้ามาถึงปัจจุบัน

บรรณานุกรม

- ทรงวิทย์ แก้วศรี.(2553). พระมหากษัตริย์คุณพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่งจำกัด (มหาชน)
- วุฒิชัย มูลศิลป์.(2554). สมเด็จพระปิยมหาราชกับการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : พิมพ์คำสั่งสำนักพิมพ์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับการปฏิรูปการศึกษา. (ม.ป.ป.). สืบค้น 17 ตุลาคม จาก <http://library.stou.ac.th/KingRamaVEducation>
- พระมหากษัตริย์คุณแห่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่มีต่อการศึกษาไทย. (2555). สืบค้น 17 ตุลาคม 2559 จาก <http://hrd.obec.go.th/Old/news/2554/april/krudee2554-ebook.pdf>
- สำนักนายกรัฐมนตรี. รัชกาลที่ 5 ตอน พระราชกรณียกิจด้านการศึกษาพัฒนาคน. (21 ตุลาคม 2558). สืบค้น 18 ตุลาคม 2559 จาก <https://www.youtube.com/watch?v=xrJc07NXPaA>
- ธโสธร ตูทองคำ. (2550). การปฏิรูปการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช